

Міністерство освіти і науки України
Житомирський державний університет імені Івана Франка
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Київський національний університет театру, кіно і телебачення
імені І.К. Карпенка-Карого
Бурятський державний університет
Пермський державний університет

ТОЛЕРАНТНІСТЬ ЯК СОЦІОГУМАНІТАРНА ПРОБЛЕМА СУЧАСНОСТІ

Збірник матеріалів II Міжнародної науково-теоретичної конференції

від 17 грудня 2009 року

*За загальною редакцією
професора П.Ю. Сауха*

Житомир
Видавництво ЖДУ імені Івана Франка
2009

УДК 316.647.5+172.3
ББК 60.524.251+60.027+60.028.13
Т 52

Рекомендовано до друку вченою радою Житомирського державного університету імені Івана Франка, протокол № 4 від 23 жовтня 2009 року

Редакційна колегія:

Саух П.Ю., доктор філософських наук, професор (керівник);
Герасимчук А.А., доктор філософських наук, професор;
Поліщук О.П., доктор філософських наук; професор кафедри;
Козловець М.А., кандидат філософських наук, доцент;
Ковтун Н.М., кандидат філософських наук;
Слюсар В.М., кандидат філософських наук.

Рецензенти:

Муляр В.І., доктор філософських наук, професор ЖДТУ;
Швидак О.М., доктор історичних наук, професор ЖДУ імені Івана Франка;
Староконь Є.Г., кандидат психологічних наук, доцент ЖВІ НАУ.

Толерантність як соціогуманітарна проблема сучасності:
Т 52 **II Міжнародна науково-теоретична конференція (17 грудня 2009 року):**
зб. матеріалів / за заг. ред. Сауха П.Ю. – Житомир: Видавничий центр
ЖДУ імені Івана Франка, 2009. – 324 с.

У матеріалах конференції розглядаються основні аспекти філософського осмислення феномена толерантності: розкривається функціонування поняття "толерантності" у філософській, соціологічній, культурологічній, релігієзнавчій, педагогічній літературі; з'ясовуються форми та механізми проявів толерантності у сферах політичної, соціальної, культурної, релігійної, етнічної, національної, екологічної буттєвості людини; осмислюється толерантність у межах міжкультурної і внутрішньо-культурної комунікації; з'ясовуються особливості функціонування толерантності в умовах полікультурності українського суспільства.

Автори опублікованих матеріалів несуть повну відповідальність за підбір і точність наведених фактів, цитат, статистичних даних, власних імен та інших відомостей.

УДК 316.647.5+172.3
ББК 60.524.251+60.027+60.028,13

© Колектив авторів, 2009

переконавання, а також відкрити підґрунтя цих переконань. Адже стосовно сутності толерантності можна зробити якісь висновки лише на підставі особистого досвіду, спостереження за собою і своїм оточенням.

Олена Оніщенко,

*доктор філософських наук, професор
(Київський національний університет
театру, кіно і телебачення імені
І.К. Карпенка-Карого)*

Патографічні студії З. Фрейда і Т. Манна у контексті гуманістичного проекту: досвід порівняльного аналізу

Осмислюючи специфіку діалогу, який у першій половині ХХ ст. розгорнувся між вченими-гуманітаріями та практиками мистецтва, особливий інтерес викликають дві визначні постаті європейської культури З.Фрейд (1856-1939) і Т.Манн (1875-1955), котрі, не зважаючи на принципові відмінності індивідуального характеру, продемонстрували вельми показові перетини думок і поглядів.

Аналізуючи особливості їх взаємин, наголосимо на факті особистісних стосунків між З.Фрейдом і Т.Манном, що органічно трансформувалися у площину культуротворчих процесів. Визначаючи статус психоаналітичної теорії як явища світового руху, Т.Манн чітко називав власні твори, що мали відверто психоаналітичну спрямованість: "Маленький пан Фрідеман", "Смерть у Венеції", "Чарівна гора", роман про Йосифа. Проте не менш цікавим є і "завуальований" вплив психоаналізу на митця, що, вочевидь, позначився на певних аспектах його публіцистичної діяльності, деякі зразки якої можуть бути визначені як "патографічні студії" Т.Манна.

У контексті моделі художньої творчості, розробленої З.Фрейдом, важливе місце посідає патографічний напрямок, у межах якого віденський вчений здійснив психоаналіз Л. да Вінчі ("Нарис спогадів дитинства"), Й.В. Гете ("Один дитячий спогад із "Поезії і правди"), Ф.М. Достоевського ("Достоевський та батьковбивство") та ін. Сутність патографії, як відомо, визначав біографічний підхід, що дозволяв виявити ознаки хвороби (передусім психічної) у досліджуваного суб'єкта шляхом застосування біографізму, який, згідно Фрейду, обов'язково мав спиратися на засади самоаналізу. Таким чином зрозуміло стає логіка обрання вченим саме цих персоналій, адже вони в той чи інший спосіб здійснювали чи принаймні тяжіли до самоаналізу. Передусім йдеться про формат щоденників Л. да Вінчі та Ф. Достоевського і автобіографію Й.В. Гете.

Чітке наслідування засад фрейдівської патографії спостерігаємо в низці статей Т. Манна, серед яких виокремимо "Фантазію про Гете", "Достоевський – але в міру" та "Еротику Мікеланджело". Перші два "фігуранти" є одними і тими самими у патографічних студіях З. Фрейда та Т.Манна, щодо третього – одного генія Відродження змінює інший. Показово, що письменник досить чітко рухався шляхом накресленим віденським психоаналітиком: *біографічний підхід* (через опанування певних аспектів самоаналізу суб'єкта дослідження) – *чинник хвороби* (безпосередня фіксація патології творчої особистості чи визначення її спадкового контексту) – *геніальність митця та загально-людський вимір його творчості*.

Проте наслідування такого орієнтиру не є лише даниною поваги концептуальним засадам фрейдівської патографії, оскільки така спрямованість була цілком органічною і для самого Т. Манна. По-перше, письменник залишив значний масив автобіографічних статей та нарисів, що були об'єднані під загальною назвою "Про себе і власну творчість", які часто-густо демонструють суворий, а іноді і відверто жорстокий

самоаналіз. По-друге, митець абсолютно відверто визнавав, що патологія завжди викликала у нього великий інтерес. Але по-третє, чітко наголошував, що його увага до хворобливих явищ була суто "духовного порядку", як "засіб для ... поетичної, символічної мети". Імовірно саме тому Т. Манн відверто солідаризувався з думкою В. Гюго, що "людяність затверджується хворобою".

Отже, "патографічні студії" письменника стають потужною складовою його багатоаспектного гуманістичного проекту, певні ідеї якого були співзвучні поглядам фундатора психоаналізу. Саме про це і говорив Т.Манн у фіналі своєї доповіді "Фрейд і майбутнє", що була написана до 80-річчя видатного вченого у 1936 р.: "Цього лікарі-психолога будуть ... шанувати як першопрохідника майбутнього гуманізму, що ми його передчуваємо і який пройде крізь багато чого, про що не знали колишні гуманісти. ... коли-небудь знищення великого страху і великої ненависті, їх подолання ... визнають цілющою дією цієї науки на все людство" (Манн Т. Фрейд і майбутнє // Фрейд З. Бесстрашные истины: Пер. с нем. – М.: Вагриус. – 2006. – С.419-43)

Иван Осинский,
доктор философских наук,
профессор
(Бурятский государственный
университет)

Толерантность и глобализация

Несмотря на различие и кажущуюся смысловую отдаленность этих двух понятий ("толерантность" и "глобализация"), они находятся в тесной взаимосвязи. Толерантность – это нравственное качество, характеризующее отношение к человеку, принадлежащему к другой расе, национальности,